

Kalle-Kaspar Sepper: Eesti-Mehhiko poisi lapserööv – kes vastutab?

Kalle-Kaspar Sepper, vandeadvokaat, advokaadibüroo Sirel ja Partnerid

10. jaanuar 2016 21:00

Kalle-Kaspar Sepper Foto: Erakogu

Kuna meedias kütab kirgi tavatu kohtuvaidlus, kus lapse vanavanemad vaidlevad lapse emaga selle üle, kas vanavanemad on toime pannud lapseröövi, pean vajalikuks käsitleda seda kaasust advokaadi seisukohast, juhtimaks tähelepanu teatavatele kitsaskohtadele. Kuna lapse tagastamise otsustamise menetlus peaks Haagi konventsiooni kohaselt olema kuue nädala pikkune, seisavad kohtud valiku ees – kas tagada seadusest tulenev menetluse kiirus, tuues ilmselt ohvriks kõigi asjaolude täpse väljaselgitamise ja seega ka kvaliteetsema lahendi tegemise.

Vaidluse asjaolud ja olemus

2013. aasta jaanuaris naasis Mehhikos elav Eesti kodanikust ema koos oma neljakuuse lapsega ajutiselt Eestisse. Ema oli lapse ainus hooldusõigust omav isik, sest isa kohta lapse sünnitunnistusele kannet tehtud ei ole.

Eestisse tulemise põhjuseks oli eelkõige ema soov taotleda lapsele Eesti Vabariigi kodakondsus ja pass, mida ka tehti. 2013. aasta alguses sõitis ema tagasi Mehhikosse ja jättis lapse Eestisse vanavanemate hoolde, kokkuleppe kohaselt vaid mõneks kuuks. Kuud möödusid, kuid ema ei astunud samme lapse enda juurde tagasi võtmiseks ega tulnud ka ise Eestisse.

Ema ja tema vanemate suhtlus muutus konfliktseks, suveks oli suhtlus sisuliselt hääbunud. Seega olid vanavanemad olukorras, kus neil tuli pikalt hoolitseda ja vastutada alla aasta vanuse lapse eest, kelle suhtes neil puudus juriidiline hooldusõigus.

Kuna väikse lapsega tuleb paratamatult käia arsti juures, soovisid vanavanemad leida tekkinud olukorrale õigusliku lahenduse. 2013. aasta augustis esitasid nad kohtule avalduse ema suhtes vanema hooldusõiguse peatamiseks ja lapsele ajutise eestkostet seadmiseks. Vahemärkusena tuleb rõhutada, et seadus ei võimalda määrata ajutist eestkostet ilma lapse vanema hooldusõigust peatamata. Kohus määras juba esialgse õiguskaitse korras lapse ajutisteks eestkostjateks vanavanemad.

2013. aasta novembris toimunud kohtuistungil selgus, et ema on oktoobris esitanud taotluse lapse tagastamiseks Haagi lapseröövi konventsiooni alusel, väites, et last hoitakse Eestis õigusvastaselt kinni.

Selleks et otsustada, kas tegemist on lapserööviga ning kas laps tuleb teise riiki tagastada, peab kohus välja selgitama, milline on lapse harilik viibimiskoht ning kas lapse tagastamine on tema huvides.

Lapse harilik viibimiskoht – Eesti vs Mehhiko

Ema oli seisukohal, et vanavanemad hoiavad last õigusvastaselt Eestis kinni, kuid vanavanemad sellega ei nõustunud, väites, et:

- a. seoses esialgse õiguskaitse määrusega, mille alusel määrati lapse ajutisteks eestkostjaks vanavanemad, oli viimastel alates septembrist õigus määrata lapse viibimiskoht. Ema avaldus lapse tagastamiseks esitati alles oktoobris. Seega ei ole konventsiooni kohaldamine võimalik, sest vanavanemate tegevus oli kohtumääruse alusel õiguspärane;

- b. ema oli lapse vabatahtlikult toonud Eestisse ning jätnud vanavanemate hoole alla. Ema ei tulnud lapsele järele, samuti puudus kokkulepe, mille kohaselt pidanuks vanavanemad ise lapse Mehhikosse viima;
- c. lapse ema ei ole kogu lapse Eestis viibimise aja jooksul teostanud oma hooldusõigust ega teostaks seda ka siis, kui last väidetavalt kinni ei hoitaks. Pärast lapse Eestisse toomist 2013. aasta jaanuaris, saabus ema esmakordselt Eestisse alles kohtuistungiks 9. aprillil 2014 ning lahkus mõned päevad hiljem ilma lapseta taas Mehhikosse;
- d. lapse harilik viibimiskoht on Eesti juba alates 2013. aasta jaanuarist ning alates 2014. aasta septembrist puudus emal kohtumääruse tõttu isegi õigus lapse viibimiskohta määratleda;
- e. kogu selle perioodi (kokku enam kui 2,5 aastat), mil laps Eestis viibis, on ta olnud integreeritud vanavanemate sotsiaalsesse ja perekondlikku keskkonda.

Lapse tagastamise ohutuse küsimus

Kohtus väitsid vanavanemad, et lapse tagastamine Mehhikosse võib põhjustada talle füüsilisi või psüühilisi kannatusi või muul viisil asetada lapse ebakindlasse (faktiliselt eluohlikusse) olukorda. Konventsiooni kohaselt sellisel juhul last ei tagastata.

Vanavanemad väitsid, et ema õde, kes elab samuti alaliselt Mehhikos, on neid teavitanud, et laps antakse suure tõenäosusega adopteerimisele. Vanavanemad taotlesid ema õe ning kahe teise tunnistaja ülekuulamist ning olid veendunud, et tingimused, mis võimaldavad kohtul konventsiooni artikli 13 alusel keelduda lapse tagastamisest, on täidetud.

Kohtulahendid

Harju maakohus tegi 2014. aasta detsembris lahendi, millega jättis mõlema poole avaldused rahuldamata. Seejuures jättis maakohus rahuldamata poolte taotlused tunnistajate ülekuulamiseks ja tõendite kogumiseks.

Maakohtu lahendi vaidlustasid mõlemad pooled. Kuna maakohus tunnistajaid üle ei kuulanud, palusid vanavanemad ka Tallinna ringkonnakohtult tunnistajate ülekuulamist.

01.04.2015 tegi ringkonnakohus, samuti istungit pidamata ja tunnistajaid üle kuulamata, määruse, millega rahuldas ema taotluse lapse tagastamiseks. Vanavanemate poolt ringkonnakohtu määrusele esitatud kassatsioonkaebust riigikohus menetlusse ei võtnud, mistõttu ringkonnakohtu määrus jõustus juunis 2015.

Milles seisneb lapse kinnihoidmine?

Kohus tuvastas, et vanavanemate ja ema vahel puudus kokkulepe, et vanavanemad pidid lapsega Mehhikosse reisima ning et lapse ema on pärast lapse Eestisse jätmist 2013. aasta jaanuaris ainult ühel korral last Eestis külastanud. Kohus märkis, et see asjaolu on kummastav. Ühtlasi leidis kohus, et ema ei tulnud lapsele Eestisse järele. Vaatamata eeltoodule jõudis kohus järeldusele, et lapserõvi taotlus tuleb rahuldada, sest last hoitakse Eestis vanavanemate poolt õigusvastaselt kinni.

Milles aga faktiliselt seisneb lapse kinnihoidmine? Kas on võimalik väita, et kui vanavanemad last Mehhikosse viima ei pidanud ja ema lapsele samuti järele ei tulnud, siis hoiti last Eestis kinni? Seda olukorras, kus vanavanemad elasid kogu menetluse aja lapsega oma kodus, käisid töö ja elasisel igati normaalsel elul. Mingit varjamist ei olnud ning ka valla lastekaitse spetsialist oli nendega menetluse jooksul aktiivselt ühenduses. Ei ole kahtlust, et kinnihoidmine saab olla vaid aktiivne tegevus, mis seisneb lapse väljaandmisest keeldumises. Kuna aga ema lapsele järele ei tulnud ning vanavanematel puudus kohustus laps Mehhikosse viia, pole loogiline väide, et toimus lapse õigusvastane kinnihoidmine.

Tõendatuse probleem

Veel leidis kohus, et asjaolu, et lapse Mehhikosse tagastamine on talle ohtlik, tõendamise koormus lasub vanavanematel, ning asus seisukohale, et vanavanemad seda teinud ei ole. Samas asus ringkonnakohus seisukohale, et maakohus ei rikkunud menetlusnorme, jättes vanavanemate taotletud tunnistajad, kes nimetatud asjaolu oma ütlustega tõendama pidid, üle kuulamata. Siit tekib järgmine oluline küsimus – kas selline käsitus on õiglase kohtupidamise põhimõttega kooskõlas? Kas kohus võib üheaegselt keelduda väidete osas esitatud tõendite vastuvõtmisest ja samal ajal leida, et needsamad väited, mille tõendamiseks pool tõendite kogumise taotluse esitas, on tõendamata? Loodetavasti annab sellele vastuse aeg.

Praegune olukord ja järelkaja

Tänaseks on laps kohtutäituri ja politsei abil vanavanemate käest ära võetud ning antud üle emale, kes viibib lapsega ilmselt Mehhikos. Nüüdseks on selgunud, et juba menetluse alguses teada olnud

ning kohtule esitatud väide, et ema tahab lapse Mehhikos adopteerimiseks anda, ongi tõenäoliselt reaalsus. Seda tõendavad lapse ema poolt lapse arstile saadetud e-kirjad, kus ema seda sõnaselgelt ütleb. Kui kohtu otsus tehti selline, nagu ta tehti põhjusel, et kohus ise ei võimaldanud vanavanematel tõendada oma väidet, et ema annab lapse adopteerimiseks ära, mis tähendab ilmselt ka seda, et lapse tagastamine Mehhikosse ei ole lapse huvides, on tegemist väga kahetsusväärse olukorraga.

Vanavanemad on pöördunud Eesti Vabariigi vastu Euroopa Inimõiguste Kohtusse, väites, et Eesti Vabariik on rikkunud Euroopa inimõiguste konventsiooni artikleid 6 ja 8. Esimene neist käsitleb isikute kaitset nende perekonnavaluse ebakohase sekkumise eest ning teine käsitleb õigust õiglasele kohtumenetlusele. Vanavanemad on veendunud, et seda viimast neile osaks ei ole saanud.

ARVAMUS

KIRJUTA TOIMETAJALE

ARTIKLI MÄRKSONAD

lapserööv lastekaitse

POSTIMEES SOOVITAB

Famila/Võru Võrkpalliklubi tuli välja raskest seisust

SPORT | 9. JAAN 2016 20:44

SUUNDU LUGEMA

LIVE algab kell 14.15!

PÄEVAINTERVJUU DUELL: kes on parim rektor Tallinna ülikoolile?

Kalle-Kaspar Sepper: Eesti-Mehhiko poisi lapserööv – kes vastutab? (4)

Lugejakiri: miks me peaksime maavarasid uurima?